
Kritik mot en kammarrätt som i ett mål där prövningstillstånd krävdes beslutat att undanröja den överklagade domen och återförvisa målet till länsrätten utan att prövningstillstånd meddelades och i en sammansättning bestående av två ledamöter

---

Initiativet

I ett ärende hos JO (dnr 1480-2002) inhämtades Kammarrättens i Jönköping beslut den 8 april 2002 i mål nr 946-2002, angående prövningstillstånd i mål om verkställighet utanför anstalt enligt 33 a § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt. Genom beslutet undanröjde kammarrätten den överklagade domen och visade målet åter till länsrätten för ny handläggning. Kammarrättens beslut fattades utan att prövningstillstånd meddelades i målet och i en sammansättning bestående av två ledamöter.

Jag beslutade att inleda ett initiativärende mot kammarrätten och anmodade domstolen att yttra sig beträffande handläggningen av frågan om prövningstillstånd och sammansättningen i rätten vid det nyss nämnda beslutet.

Utredning

Kammarrättslagmannen AA och kammarrättsrådet BB yttrade följande.

Som upptagits i den till remissen fogade promemorian avgjordes ifrågavarande mål i kammarrätten, mål nr 946-2002, utan att prövningstillstånd meddelades och i en sammansättning bestående av två ledamöter. – Den bestämmelse om kammarrättens domförhet som vi bedömt vara tillämplig, 12 § femte stycket lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar (LAFD), fick sin aktuella lydelse genom lagen (1998:373) om ändring i LAFD.

I prop. 1997/98:101, s. 90 och 91, avsnittet rörande rättens sammansättning vid prövning av processuella frågor i mål där prövningstillstånd krävs, redogörs för de praktiska och processekonomiska överväganden som föranlett ändringen. Bl.a. uttalas ”Det handlar i första hand om frågor som rätten prövar innan dispensprövningen sker, t.ex. frågor om avvísning”. Ändringen skulle medföra att olika processuella frågor i mål som omfattas av krav på prövningstillstånd fick en enhetlig behandling fram till dess att frågan om prövningstillstånd avgjorts. Regelns konstruktion jämte ovannämnda uttalanden, vilka inte mötte gensaga vid riksdagsbehandlingen, jfr bet. 1997/98:JuU17 och rskr. 1997/98:226, synes enligt vår mening medge en ordning innebärande att kammarrätten utan att meddela prövningstillstånd kunde fatta det aktuella beslutet i den mindre sammansättningen.

Kammarrättspresidenten CC yttrade följande.

Prövningstillstånd

För de mål där det är särskilt föreskrivet krävs prövningstillstånd för att kammarrätten skall pröva ett överklagande av ett beslut som länsrätten meddelat i målet. Detsamma gäller länsrätts beslut i en fråga som har direkt samband med ett sådant mål.

För den i ärendet aktuella måltypen är prövningstillstånd särskilt föreskrivet. Det krävs således även prövningstillstånd för att kammarrätten skall kunna ta upp ett yrkande om återförvisning till länsrätten p.g.a. att domstolen avslagit en begäran om muntlig förhandling.

Domförhet

Enligt huvudregeln i första stycket 12 § lagen om allmänna förvaltningsdomstolar är kammarrätten domför med tre lagfarna ledamöter. Vid behandling av frågor om prövningstillstånd är kammarrätten dock – enligt femte stycket – domför med två ledamöter, om de är ense om slutet. Detsamma gäller vid behandling av andra frågor i mål där prövningstillstånd krävs för prövning av överklagande, om frågorna behandlas före eller i samband med frågan om prövningstillstånd. Vidare är kammarrätten domför i den mindre sammansättningen vid behandling av en fråga om avvisning av ett överklagande p.g.a. att det kommit in för sent, om ledamöterna är ense om slutet. Enligt sjätte stycket är kammarrätten domför med en lagfaren domare vid beslut om avskrivning av mål efter återkallelse.

Av förarbetena till 12 § ovan nämnda lag (prop. 1997/98:101, s. 90 f) framgår att syftet med införandet av bestämmelsen i femte stycket var att processuella frågor, som uppkommer i mål där prövningstillstånd krävs, av praktiska och processekonomiska skäl i vissa fall skulle kunna hanteras i samma sammansättning som frågan om prövningstillstånd. Frågor om avvisning nämns som exempel på situationer där den mindre sammansättningen kunde vara tillämplig. Det framgår vidare att de föreslagna ändringarna ”medför att frågor i mål som omfattas av krav på prövningstillstånd får en enhetlig behandling fram till dess att frågan om prövningstillstånd har avgjorts”.

Lagstiftaren har valt att precisera två beslutssituationer där kammarrätten i en sammansättning med två ledamöter kan skilja målet ifrån sig, dvs. vid nekande av prövningstillstånd och vid avvisning p.g.a. för sent inkommet överklagande. Även beslut om avskrivning efter återkallelse har särreglerats. Lagtextens utformning torde således, även med beaktande av formuleringen i förarbetena, inte ge utrymme för kammarrätten att i situationer därutöver skilja ett mål ifrån sig i den mindre sammansättningen.

Slutsats

Kammarrätten hade bort meddela prövningstillstånd innan beslutet om undanröjande och återförvisning fattades. Sistnämnda beslut skulle vidare ha fattats i enlighet med huvudregeln om domförhet. Någon rättsförlust för den enskilde parten har dock inte uppkommit eftersom kammarrätten medgav dennes yrkande.

Bedömning

Av 34 a § första stycket förvaltningsprocesslagen (1971:291) framgår att för de mål det är särskilt föreskrivet krävs prövningstillstånd för att kammarrätten skall pröva ett överklagande av ett beslut som länsrätten har meddelat i målet. Detsamma gäller länsrätts beslut i en fråga som har ett direkt samband med ett sådant mål. I tredje stycket samma paragraf föreskrivs att om prövningstillstånd inte meddelas,

står länsrättens beslut fast. Vilka mål som omfattas av kravet på prövningstillstånd framgår av den materiella lagstiftningen för varje måltyp.

Enligt 12 § femte stycket lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar är kammarrätten vid behandling av frågor om prövningstillstånd domför med två ledamöter, om de är ense om slutet. Detsamma gäller vid behandling av andra frågor i mål där prövningstillstånd krävs för prövning av överklagande, om frågorna behandlas före eller i samband med frågan om prövningstillstånd. Av första stycket samma paragraf framgår att kammarrätten annars normalt är domför med tre ledamöter.

Bestämmelserna i 34 a § första stycket förvaltningsprocesslagen och 12 § femte stycket lagen om allmänna förvaltningsdomstolar fick sina nuvarande lydelse genom lagändringar som trädde i kraft den 1 oktober 1998 (prop. 1997/98:101, 1997/98:JuU17). Avsikten med ändringarna var att klargöra omfattningen av kravet på prövningstillstånd i kammarrätt samt att frågor i mål som omfattas av dispenskravet skall få en enhetlig behandling fram till dess att dispensfrågan har avgjorts (prop. s. 76 och 91). Beträffande sammansättningen i mål där prövningstillstånd krävs uttalade regeringen bl.a. att kammarrättens domförhet med två ledamöter skulle utvidgas till att även avse olika processuella frågor som behandlas före eller i anslutning till frågan om prövningstillstånd. Det handlade i första hand om frågor som rätten prövar innan dispensprövningen sker, t.ex. frågor om avvisning (prop. s. 90 och 91).

I det aktuella målet hos kammarrätten gällde krav på prövningstillstånd. Genom sitt beslut i målet den 8 april 2002 undanröjde kammarrätten länsrättens dom och återförvisade målet till länsrätten. Eftersom kammarrätten vid sådant förhållande har prövat överklagandet skulle domstolen dessförinnan ha meddelat prövningstillstånd i målet. Kammarrättens prövning skedde i en sammansättning med två ledamöter. Som nyss har nämnts kan kammarrätten i denna sammansättning pröva, förutom frågor om prövningstillstånd, olika processuella frågor som behandlas före eller i samband med dispensfrågan. Som exempel på en sådan fråga angavs i motiven frågor om avvisning. Detta uttalande syftar uppenbarligen på t.ex. sådana nya yrkanden i sak som väcks i kammarrätt och som på grund av instansordningsprincipen inte kan tas upp till prövning (prop. s. 78). Det finns inte något uttalande i motiven som ger stöd för att ett beslut om undanröjande och återförvisning skall kunna fattas i den mindre sammansättningen. Eftersom ett sådant beslut utgör utfallet av kammarrättens prövning av överklagandet är det enligt min mening självklart att beslutet skulle ha fattats i den sammansättning som föreskrivs i huvudregeln om kammarrättens domförhet.

Med den kritik som ligger i det anförda avslutar jag initiativärendet.